

Intro

Tak for invitationen. Tak for at jeg måtte komme her og tale om mit yndlingsemne, frivillighed. Jeg har glædet mig meget til at komme her.

Jeg skal i det følgende beskrive, hvad det er, der karakteriserer de frivillige og foreningerne som særligt stærke samarbejdspartnere til det offentlige, og som er med til at styrke en arbejdsplads med fagprofessionelt personale. Her kan spilleregler for samarbejdet mellem de frivillige og de ansatte gøre en vigtig forskel. Og i forlængelse heraf er det afgørende, at der laves charters som overordnet ramme til at styrke samarbejdet mellem den offentlige sektor og den frivillige sektor.

I en tid, hvor det frivillige område er mere populært end nogensinde i historien, bliver det endnu vigtigere, at man aftaler, hvordan man skal samarbejde. Politikere skåler og taler gerne i skæret af de frivillige og kan ikke få nok af de frivillige. Erhvervslivet omfavner de frivillige i det hellige sociale ansvars navn. Kommunerne begejstres og ser muligheder i de frivillige og vil have mere af det – i en sådan fart at de ansætter egne konsulenter, så de kan rekruttere deres egne frivillige ind på matriklen. De frivillige er blevet interessante forskningsobjekter, og vi ved nu mere end nogensinde om sektorens størrelse, antallet af frivillige og foreninger, motiver for engagementet og en masse andre ting. Til forskel fra tidligere samler fagbevægelsen nu gerne handsken op fra de frivillige og i fællesskab formulerer man sammen grænseflader og spilleregler. Der sker virkelig en udvikling i de her år. Og endelig har vi fået et nationalt charter, der skal styrke samspillet mellem det frivillige og det offentlige.

Det frivillige er med andre ord sindssygt populært og elsket af alle. Og misforstå mig nu ikke, det er virkelig godt, at fokus nu endelig er rettet mod det frivillige. Jeg maner bare til en vis forsigtighed og opfordrer til omtanke, så man ikke mister det, som man så gerne vil have. For det er der en stor risiko for.

80% af borgmestrene mener (i hvert fald før kommunalvalget i november), at frivilligheden kommer til at spille en større rolle i den kommunale velfærd. Endelig! Kan en reaktion være. Endelig rettes fokus på det frivillige, endelig anerkendes det frivillige arbejde, endelig får de frivillige foreninger mulighed for at vise, hvad de kan, og endelig kan de komme ind og sætte deres præg på den socialpolitiske dagsorden i kommunerne. En anden reaktion kan også være: av! Den var ikke så god. For mener man her, at lønnede opgaver i højere grad skal varetages af frivillige?

Det burde ikke være så svært at forstå, at selvfølgelig skal frivillige ikke overtage fagpersonalets opgaver. Men det er desværre det, der ofte sker. Ikke af ond vilje, men faktisk sker det typisk i den bedste mening. "Det kunne være så godt hvis vi kunne få nogle frivillige til besøge og tage sig af de ældre, hjælpe lidt til derhjemme osv. For det bliver jo sværere at få pengene til hjemmehjælpen til at række". Og så begynder det langsomt at tage form, så de frivillige bliver sat til konkrete opgaver, som tidligere var lønnedes.

Det der er vigtigt for frivillige – og det ved vi jo både fra forskning og vores egne erfaringer med de frivillige – er, at de opgaver de arbejder med, giver mening. Ser de ikke nytten af det, vil de før eller siden forsvinde. Frivillige kaster sig ind i en opgave med deres personlighed, deres erfaring, deres kompetencer og deres lyst til at lære og gøre en forskel. Det er jo fantastisk, at folk føler en pligt til at gøre noget for andre. Det må bare ikke blive en sur pligt. Så holder det nemlig ikke i længden.

Der hvor kæden hopper af, er, når man på en offentlig arbejdsplads i sin begejstring over de frivillige, tillægger dem opgaver som egentlig burde laves af de lønnede. Og det er derfor vi i frivilligverdenen kan fremstå forstokkede, når vi holder fast i, at frivillige ikke skal varetage opgaver, som er en ydelse, som borgere har retskrav på, at frivillige ikke skal indgå som en del af normeringen, ikke indgå i de ansattes

skemaplanlægning, eller i den anden ende af skalaen og som kan virke uskyldig, at frivillige ikke skal skrive referat.

Selvfølgelig skal de frivillige spille en større rolle i velfærden fremover. Det er der ikke noget farligt eller forkert i. Det handler bare om at tilrettelægge det på den rigtige måde, og det er bl.a. det vi skal bruge spilleregler til. Så kan vi nemlig udnytte det potentiale som frivillige og foreningerne rummer.

Jeg mener, vi bruger i Danmark rimelig meget tid på arbejdsmiljø, vi skal vurdere arbejdspladsen, vi skal udfylde APV-skemaer, vi skal som samlet personale have en årlig arbejdsmiljødrøftelse, vi skal følge op på det, vi skal evaluere det forgangne år. Det er endda et lovkrav.

Det er rigtig godt alt sammen. Og det skal vi blive ved med. Men ville det ikke også være rigtig godt, hvis vi kunne bruge lidt tid på, hvordan det er vi samarbejder med frivillige, reflektere lidt over hvilke opgaver de frivillige laver og hvilke de ansatte laver. Så arbejdsfordelingen ikke sker for tilfældigt, besluttes i den enkelte situation og af én person. Med en fælles drøftelse er der grundlag for større forståelse for de frivillige og en tryghed ved egne opgaver – også i fremtiden. Det er jo netop sådan nogle ting, der kan skabe gnister mellem lønnede og frivillige.

Spillereglerne giver naturligvis ikke svar på alle spørgsmål, og det er heller ikke meningen. Spilleregler er et redskab, der skabe grundlag for en refleksion. Hvorfor har vi frivillige på vores arbejdsplads, hvem laver hvad og hvorfor? Det er en lokal drøftelse på den enkelte arbejdsplads. Det er der man skal finde ud hvad der fungerer. Og så skal man selvfølgelig følge op og evaluere. Noget som der er alt for lidt af på frivilligområdet.

Derfor er spilleregler mellem frivillige og ansatte på en arbejdsplads også i fagbevægelsens interesse, nøjagtig som arbejdsmiljøregler osv.

Nu har vi så for et halvt år siden fået et nationalt charter, der som det hedder: skal styrke samspillet mellem den frivillige verden og det offentlige. Ved et charter skal forstås en slags spilleregler på sektorniveau, der beskriver de grundlæggende værdier og rammer for samarbejdet.

Dette nye charter erstatter det gamle, som vi fik i 2001. Når man kigger på hvad et charter skal kunne, er det relevant at se på, hvordan det gik med det sidste charter. Inspirationen til overhovedet at tale om et charter i Danmark, kommer fra England, hvor man 3 år forinden i 1998 havde lanceret det engelske charter, kaldet en Compact. Det danske charter endte til forskel fra det engelske med at bære præg af abstrakte formuleringer og generelle hensigtserklæringer uden konkrete forpligtelser og uden forbindelse til det lokale niveau. I England fik man 3 år senere lokale charters – og er rullet ud over hele landet, så hver en kommune har et lokalt charter. I Danmark fik vi frivilligpolitikker, der mange steder var lige så indholdsløse som det nationale.

Nu har vi så det nye nationale charter i 2013 og det er rigtig godt. Det er godt, at der endelig er kommet en ny version. Problemet er bare, at der er en overordentlig stor risiko for, at succes fra sidst gentager sig – netop fordi der ikke rigtig er noget konkret og forpligtende på lokalt plan. Jeg er bange for, at det ikke rigtig bliver til noget lokalt. Men det behøver ikke blive sådan. Foreningerne kan i fællesskab arbejde for, at man i den enkelte kommune får et lokalt charter.

Det kræver at det foregår som et ligeværdigt samarbejde – det er ikke kommunens dokument eller proces.

Der afsættes god tid til processen – gerne minimum 1 år

Der findes koordineringspersoner og tovholdere både i kommunen og i det lokale foreningsliv

Der afsættes midler til processen, også til foreningslivet

At man følger det nationale charters gode eksempel at gøre det på tværs af områderne, sport, kultur, fritid og det sociale – men er ikke en forudsætning

At der afsættes midler til en charter-konsulent til at drive processen, og som sidder fysisk i foreningsverden

At der afsættes en god portion politisk vilje på alle niveauer i kommunen

Det vil kunne sikre gode lokale charters. I England har man så rullet lokale charters ud over hele landet, så nu har hver en kommune i samarbejde med det lokale foreningsliv et lokalt charter. Vi ved fra England, at det har styrket relationerne mellem foreningslivet og det offentlige. De steder hvor der i forvejen var et godt eller udmærket forhold, er det blevet mærkbart bedre. De steder hvor det har været dårligt før charteret, har det været med til synliggøre det dårlige forhold. De steder hvor det har fungeret bedst, har man talt om et paradoks ved lokale charters, nemlig at der har man ikke engang brug for et charter, fordi man følger den ønskede måde at samarbejde på.

De lokale charters har betydet, at det har givet større synlighed af foreningerne, og særligt de mindre foreninger har mærket en stor forskel.

Samarbejdet er blevet bedre. Færre konflikter. Højere udnyttelse af hinandens ressourcer (moderne dansk: samskabelse)

Sociale problemstillinger er blevet taget op og er blevet gjort synlige.

Endelig skal man huske, at det her er frivilligpolitik – ikke alle frivillige behøver at vide præcist hvad et charter indeholder. Men det er nødvendigt, at bestyrelse, formænd, ledere, koordinatore ved, hvad det drejer sig om.

Grundlæggende handler det om at skabe gode rammer for foreningslivet i samarbejde med det offentlige. Med et lokalt charter kan man i fællesskab kommuner og foreninger diskutere, hvor grænsen for det frivillige går. Hvordan man økonomisk skal støtte foreningslivet. Hvilke krav der skal stilles til dokumentation og afrapportering. Men dette sker ikke de fleste steder, fordi man ikke har et lokalt charter. Der mangler simpelthen noget så vigtigt i Danmark som lokale charters, hvor rammerne for samarbejdet kan aftales.

Som det ser ud nu, vil et lokalt charter kun blive til noget hvis foreninger i den enkelte kommune gør noget ved det, sætter kursen for hvordan man ønsker samarbejdet med kommunen, og kræver et godt og konstruktivt samarbejde med kommunen – og simpelthen kræver en god og ligeværdig proces med kommunen for at kunne tale om, hvordan samarbejdet styrkes.

Frivillige foreninger kan meget mere end de tillægges, frivillige styrker vores velfærd – ingen tvivl om det! Så lad os komme i gang på den enkelte arbejdsplads med at bruge de nødvendige spilleregler. Lad os skabe de nødvendige lokale charters. Det er en nødvendighed. Frivilligheden er nødvendig.

Tak for ordet.